

Series-A

Roll No.....

Total No. of Questions-16] [Total No. of Printed Pages-16

A-908-A-X-2324

SANSKRIT

Time Allowed—3 Hours Maximum Marks—80

परीक्षार्थी यथासम्भव अपने शब्दों में ही उत्तर दें।

प्रत्येक प्रश्न के अंक उसके सामने दिए गए हैं।

विशेष निर्देश :

- (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ के ऊपर बायीं ओर दिए गए वृत्त में प्रश्न-पत्र सीरीज अवश्य लिखिए।
- (ii) प्रश्नों के उत्तर देते समय जो प्रश्न-संख्या प्रश्न-पत्र पर दर्शाई गई है, उत्तर-पुस्तिका पर वही प्रश्न-संख्या लिखना अनिवार्य है।

D-A-908-Series-A

P. T. O.

<https://www.hpboardonline.com>

(iii) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़िए।

(iv) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रश्नों के सभी भागों को एक साथ कीजिए।

(v) सभी प्रश्नों के उत्तर प्रश्नानुसार संस्कृत में ही दीजिए।

(vi) लिखावट में सुन्दरता और शुद्धता अनिवार्य है।

खण्ड-क

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि निर्देशानुसारं लिखत—

कालिदासो हि सर्वश्रेष्ठः कविरस्ति/कालिदासस्य सप्तकृतयः सन्ति-द्वे काव्ये, द्वे गीति काव्ये, त्रीणि नाटकानि। नाटकेषु अभिज्ञानशाकुन्तलम् नाम नाटकं सर्वोत्कृष्टम् अस्ति। अस्मिन् नाटकं शकुन्तलायाः दुष्यन्तस्य च प्रणम्य कथा वर्णिता अस्ति। भाव सौष्टवेन, भाषामाधुर्येण, प्रकृति वर्णनेन, अलंकार कौशलेन रस परिपाकेन च इदम् नाटकम् अतीव रमणीयमस्ति। अत एव कथ्यते-काव्येषु नाटकं रम्यं तत्र रम्या शकुन्तला। कविता कामिनी कान्तः कालिदासः उपमा प्रयोगे विशेषतः निष्णातः अस्ति।

D-A-908-Series-A

2

<https://www.hpboardonline.com>

www.careerina

- (1) एकपदेन उत्तरत—
 (क) सर्वश्रेष्ठः कवि कः अस्ति? 1
 (ख) सर्वोत्कृष्टम् नाटकं किमस्ति? 1
- (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत—
 अभिज्ञानशाकुन्तले का कथा अस्ति। 1
- (3) निर्देशानुसारं उत्तरत—
 (क) 'कथ्यते' इति पदे धातुः लकार वचनानि निर्दिशत। 1
 (ख) 'कालिदासस्य' अस्मिन् पदे का विभक्तिः प्रयुक्ता अस्ति। 1

खण्ड-ख

(रचनात्मकं कार्यम्)

2. मञ्जूषातः पदानि विचित्य रिक्तस्थानानि पूरयित्वा स्व अनुस्य कृते पत्रं लिखत— 10×½=5

आसीः, सम्मानजनकं, एव, भ्रातः, प्राप्तम्, पितरौ, पठित्वा, कथयामि, अद्य, परीक्षा।

परीक्षा भवनम्

प्रिय (i) ----- रमेशः।

D-A-908-Series-A 3

P. T. O.

<https://www.hpboardonline.com>

सस्नेहं नमस्कारं (ii) -----।

मया (iii) ----- तव पत्रं (iv) -----।

पत्रं (v) ----- महद् दुःखम् जातम्। परीक्षाकाले त्वम्

ज्वरग्रस्तः (vi) ----- रुग्णः सन् अपि त्वया

(vii) ----- दत्ता। परीक्षायां (viii) -----

स्थानमपि प्राप्तम् एतत् तव परिश्रमस्य (ix) -----

फलम् अहं त्वयि अनुभवामि (x) -----

प्रति मम प्रणामाः।

भवतः अग्रजः

रामः

3. निम्नलिखितेषु विषयेषु एकं विषयं अधिकृत्य संस्कृत-भाषायां निबन्ध लिख्यन्ताम्। 5

(क) दीपावली

(ख) पर्यावरणम्

(ग) मम प्रदेशः।

D-A-908-Series-A 4

<https://www.hpboardonline.com>

<https://www.hpboardonline.com>

www.careerina

(अनुप्रयुक्तम्-व्याकरणम्)

4. अधोलिखितं वाक्येषु रेखाङ्कित पदस्य सन्धिपदं सन्धि-
विच्छेदं वा प्रदत्त विकल्पेभ्यः चिनुत। 5×1=5

(क) जानाम्यहम् तस्य नामधेयम्।

- (i) जानामि+म्यहम्
- (ii) जानाम्य+अहम्
- (iii) जानामि+अहम्
- (iv) जानामि+यहम्।

(ख) भवतामत्र स्वागतम्।

- (i) स्वा+गतम्
- (ii) सु+आगतम्
- (iii) स्व+आगतम्
- (iv) स्वा+गतम्।

(ग) नरोत्तमः मानवेषु श्रेष्ठः।

- (i) नरा+उत्तमः
- (ii) नर+उत्तमः
- (iii) नरो+उत्तमः
- (iv) नर+ओत्तमः।

(घ) भो+अनम् अतिसुन्दरम् अस्ति।

- (i) भो+अनम्
- (ii) भवन+अम्
- (iii) भोवन
- (iv) भवनम्।

(ङ) मूर्ख+एनम् पुत्रेण कोऽर्थः।

- (i) को+अर्थः
- (ii) कपि+अर्थः
- (iii) कः+अर्थः
- (iv) कम्+अर्थः।

5. निम्नालिखितेषु वाक्येषु प्रकृति-प्रत्ययो संयोज्य वा विभाज्य उचितं उत्तरं विकल्पेभ्यः चिनुत। 5×1=5

(क) पवित्र जलम् गंगा नद+ङीप्।

- (i) नदि
- (ii) नदी
- (iii) नद्या
- (iv) नदिम्।

(ख) प्रतिदिनं समाचारं पत्रं पठ+अनीयर्।

- (i) पठनीयर्
- (ii) पठनीया
- (iii) पठनीयम्
- (iv) पठनीयः।

(ग) सिंहः मृगं खादित्वा धावति।

- (i) खाद्+क्त
- (ii) खाद्+त्वा
- (iii) खाद्+क्त्वा
- (iv) खाद्+तुमुन्।

(घ) अत्र धार्मिकः उत्सवः भवति।

- (i) धर्म+इक
- (ii) धर्म+ठक्
- (iii) धर्म+क
- (iv) धर्म+इका।

(ङ) श्रद्धावान् लभते ज्ञानम्।

- (i) श्रद्धा+मतुप्
- (ii) श्रद्धा+क्त
- (iii) श्रद्धा+वतुप्
- (iv) श्रद्धा+शानच्।

6. यथानिर्दिष्टं धातुनां शब्दानां च समुचितं पदं परिचयं प्रदत्त विकल्पेभ्यः चिनुत। 5×1=5

(क) पठन्तु इत्यस्य पदं परिचयम्

- (i) पठतु धातोः लोट् लकारः उत्तम पुरुषः एकवचनम्।
- (ii) पठ् धातोः लोट् लकारः, प्रथम पुरुषः बहुवचनम्।

(iii) पद् धातोः लोट् लकारः, प्रथम पुरुषः
द्विवचनम्।

(iv) पद् धातोः लोट् लकारः, प्रथम पुरुषः
एकवचनम्।

(ख) गच्छामिः इत्यस्य पद परिचयम्

(i) गम् धातोः लृट् लकारः, उत्तम पुरुषः
एकवचनम्।

(ii) गम् धातोः लृट्लकारः, उत्तम पुरुषः द्विवचनम्।

(iii) गम् धातोः लट् लकारः, प्रथम पुरुषः
बहुवचनम्।

(iv) गम् धातो लृट्लकारः, उत्तम पुरुषः द्विवचनम्।

(ग) पश्यामः इत्यस्य पद परिचयम्

(i) दृश् धातोः लट्लकारः, उत्तम पुरुषः
बहुवचनम्।

(ii) दृश् धातोः लृट्लकारः, उत्तमपुरुषः द्विवचनम्।

(iii) दृश् धातोः लृट्लकारः, उत्तम पुरुषः
एकवचनम्।

(iv) दृश् धातोः लृट् लकारः, मध्यम पुरुषः
बहुवचनम्।

(घ) लतायै इत्यस्य पद परिचयम्

(i) लता शब्दः स्त्रीलिङ्ग प्रथमा विभक्तिः
एकवचनम्।

(ii) लता शब्दः स्त्रीलिङ्ग चतुर्थी विभक्तिः
एकवचनम्।

(iii) लता शब्दः स्त्रीलिङ्ग द्वितीया विभक्तिः
एकवचनम्।

(iv) लता शब्दः स्त्रीलिङ्ग तृतीया विभक्तिः
एकवचनम्।

(ङ) बालकेषुः इत्यस्य पद परिचयम्

(i) बालक शब्दः पुलिङ्ग पञ्चमी विभक्तिः
द्विवचनम्।

(ii) बालक शब्दः पुल्लिङ्ग सप्तमी विभक्तिः
बहुवचनम्।

(iii) बालक शब्दः पुलिङ्ग तृतीया विभक्तिः
द्विवचनम्।

(iv) बालक शब्दः पुलिङ्ग प्रथमा विभक्तिः
एकवचनम्।

7. अधोलिखितं समयं संस्कृत भाषायां लिखत- 5×1=5

- (क) 8:30 बजे
(ख) 1:15 बजे
(ग) 3:00 बजे
(घ) 9:45 बजे
(ङ) 4:15 बजे।

8. कोष्ठकात् रिक्त स्थानानि उचितं उतरं चित्वां
पूरयत। 5×1=5

- (क) पाण्डवाः ----- आसन्।
(पञ्चं, पञ्चः, पञ्च)
(ख) वेदाः ----- सन्ति।
(चत्वारः, चत्वारि, चतस्रः)
(ग) तानि ----- फलानि सन्ति।
(त्रयः, त्रीणि, तिस्रः)

(घ) ----- नारी भोजनं पचति।

(एकः, एका, एकम्)

(ङ) अत्र ----- वृक्षो स्तः। (द्वौ, द्वे, द्वि)

9. अधोलिखितं वाक्येषु समासं अधिकृत्य समस्त पद विग्रहं वा
विधीयताम्- 5×1=5

- (क) सः ----- कार्यम् करोति।
(यथाशक्ति)
(ख) ----- वैकुण्ठे वसति।
(पीताम्बरः)
(ग) रमेश अद्य विद्यालये ----- आसीत्।
(न उपस्थितः)
(घ) देवालये ----- भवति।
(शंखध्वनिः)
(ङ) सभायां सर्वे ----- आसन्।
(न पण्डिताः)

D-A-908-Series-A 11

P. T. O.

<https://www.hpboardonline.com>

D-A-908-Series-A 12

<https://www.hpboardonline.com>

www.careerina

10. अधोलिखितं पठितं अनुच्छेदं अधिकृत्य निर्देशानुसारं प्रश्नानां उत्तराणि दीयन्ताम्।

कश्चित् कृषकः बलीवर्दाभ्यां क्षेत्रे कर्षणं कुर्वन्नासीत्। तयोः बलीवर्दयोः एकः शरीरेण दुर्बलः जवेन गन्तुमशक्तश्च आसीत्। अतः कृषकः तं दुर्बलम् वृषभं तोदनेन नुद्यमानः अवर्तत। सः वृषभः हलमूढ्वा गन्तुमशक्तः क्षेत्रे पपात। क्रुद्धः कृषीवलः तमुत्थापयितुम् बहुवारं यत्नमकरोत्। तथापि वृषः नोत्थितः।

(1) एकपदेन उत्तरत—

(क) कृषकः किं कुर्वन् आसीत्। 1

(ख) तयोः बलीवर्दयोः एकः शरीरेण कीदृशः? 1

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत—

क्रुद्धः कृषीवलः तमुत्थापयितुम् किं अकरोत्? 1

(3) निर्देशानुसारं उत्तरत—

(क) 'क्रुद्धः' कृषीवलः' इत्यनयोः विशेषणं पदं किम्? 1

(ख) 'वृषः' इति पदस्य पर्यायपदं अत्र किं अस्ति? 1

11. अधोलिखितं गद्यांशं हिन्दी भाषायां लिखत—

5

एकः सिंहः सुखेन विश्राम्यते तदैव एकः वानरः आगत्य तस्य पुच्छं धुनाति। क्रुद्धः सिंहः तं प्रहर्षमिच्छति परं वानरस्तुः कूर्दित्वा वृक्षामारूढः। तदैव अन्यस्मात् वृक्षात् अपरः वानरः सिंहस्य कर्णमाकृष्य पुनः वृक्षोपरि आरोहति। एवमेव वानराः वारं-वारं सिंहं तुदन्ति। क्रुद्धः सिंहः इतस्ततः धावति, गर्जति परं किमपि कर्तुमसमर्थः एव तिष्ठति। वानराः हसन्ति वृक्षोपरि च विविधाः, पक्षिणाः, अपि सिंहस्य एतादृशीं दशां दृष्ट्वा हर्षमिश्रितं कलरवं कुर्वन्ति।

12. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा तदाधारितं प्रश्नानां उत्तराणि दीयन्ताम्। 5×1=5

आचारः प्रथमो धर्मः इत्येतद् विदुषां वचः।

तस्माद् रक्षेत् सदाचारं प्राणेभ्योऽपि विशेषतः॥

(क) एकपदेन उत्तरत—

कः प्रथमः धर्मः?

(ख) एतत् केषां वचः?

(ग) विशेषतः किं रक्षेत्? एक वाक्येन उत्तरत

(घ) 'प्रथमः धर्मः' इति पदयोः किं विशेषण पदं प्रयुक्तम्?

(ङ) 'तस्माद्' इति पदे का विभक्तिः?

13. अद्योलिखितं पद्यांशस्य हिन्दी अनुवादं लिखत- 5

न चैनं सहस्राक्रम्य जरा समधिरोहति।

स्थिरीभवति मांसं च व्यायामाभिरतस्य च॥

14. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत- 5×1=5

(क) उद्याने पक्षिणां कलरवं चेतः प्रसादयति।

(ख) गात्राणां सुविभक्तताः व्यायामेन संभवति।

(ग) बुद्धिमती चपेटया पुत्रौ प्रहृतवती।

(घ) चातकः वने वसति।

(ङ) सुराधिपः ताम् अपृच्छति।

15. विलोमपदानां समुचित-मेलनं कुरुत- 5×1=5

(क) प्रसीदति - दुर्लभः

(ख) मूर्खः - विपत्तौ

(ग) सुलभः - प्रकुप्यति

(घ) संपत्तौ - उदये

(ङ) अस्ते - सुभी।

16. मञ्जूषातः चित्वा पदानां पर्यायपदं लिखत- 5×1=5

जलम्, रसालम्, देहम्, वक्रम्, प्रस्तरम्।

(क) सलिलम्

(ख) आम्रम्

(ग) कुटिलम्

(घ) पाषाणम्

(ङ) शरीरम्।

<https://www.hpboardonline.com>

Whatsapp @ 9300930012

Send your old paper & get 10/-

अपने पुराने पेपर्स भेजे और 10 रुपये पायें,

Paytm or Google Pay से

D-A-908-Series-A 15

P. T. O.

D-A-908-Series-A 16

<https://www.hpboardonline.com>

<https://www.hpboardonline.com>

www.careerina